

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Ляшенко Марини Юріївни

«Формування фахової компетентності з основ підприємництва
в майбутніх учителів технологій»

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання технологій

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Завдання вітчизняної освіти – підготувати нове покоління підприємців, здатних підняти економічний рівень і політичний престиж України на світовий рівень. У цьому аспекті одним із головних і невідкладних завдань вищої школи, і в першу чергу – педагогічної вищої освіти, є підготовка кваліфікованих педагогів – викладачів і вчителів для навчання населення країни ефективними методами і прийомами підприємництва, організації виробництв, вмінню використовувати нові технології, досягнення науки і техніки. Педагогічним навчальним закладам відводиться найважливіша функція первинної підготовки до самостійного життя молоді країни, своєчасна орієнтація на підприємство і виробництво, селекція, відбір і досконале навчання майбутніх підприємців і організаторів промисловості і виробництв до успішної їх самореалізації.

Як зазначає автор дисертації насамперед, кардинальних змін вимагає система підготовки нового вчителя – професіонала своєї справи – творчого, креативного, здатного реагувати на вимоги часу та формувати в учнів ключові життєві компетентності, необхідні їм для професійного самовизначення, що в подальшому впливатиме на розвиток майбутнього нації. Ініціативність і підприємливість є однією з ключових життєвих компетентностей освіти впродовж життя, запропонованих науковцями України, Європейським Парламентом та Радою Європи, що зазначена в Концепції «Нової української школи». Підприємництво є проявом науково-

технічної, економічної, організаційної творчості, ініціативності, новаторства. Отже, вважаємо, що сьогодні актуальним є дослідження фахової компетентності з основ підприємництва сучасних учителів технологій, яка гармонійно вписується у загальну архітектуру освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів технологічної галузі.

Актуальність дослідження не викликає сумніву і це чітко сформульовано як у вступі дисертації, так і авторефераті, а також підкріплено необхідністю розв'язання тих суперечностей, які виникли на сучасному етапі розвитку вищої педагогічної освіти.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова «Теорія і технологія навчання і виховання в системі освіти» (протокол № 5 від 28.01.2004 р.).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 6 від 26 грудня 2012 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 6 від 18 червня 2013 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Серед основних наукових результатів ми вбачаємо те, що уперше в теорії та практиці технологічної освіти теоретично обґрунтовано та розроблено модель і методику формування у майбутніх учителів технологій фахової компетентності з основ підприємництва; введено поняття «фахова компетентність з основ підприємництва»; визначено критерії та показники сформованості фахової компетентності з основ підприємництва в майбутніх учителів технологій.

Вважаємо, що елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Робота свідчить про не лише про ґрунтовні наукові результати, а й про розвиток деякого понятійно-категоріального апарату в цій галузі, надання додаткових обґрунтованих позицій для стандартизації вищої педагогічної освіти у технологічній галузі, а також удосконалення змісту підготовки вчителів трудового навчання і технологій в частині їх економічної освіти.

Дисертаційне дослідження носить вагомий прикладний характер. Базуючись на теоретичній моделі формування фахової компетентності вчителів технологій з основ підприємництва були розроблені серія програм з економічних програм для підготовки фахівців технологічної освіти за участю автора, а також спроектований авторський спецкурс «Основи підприємництва», який пройшов продуктивну апробацію і впроваджений до навчального процесу як варіативна складова змісту підготовки вчителів технологій.

Привертає на себе той факт, що результати дослідження знайшли впровадження у шести вищих педагогічних навчальних закладах у різних регіонах країни, в яких здійснюються підготовка вчителів технологій, а також надається додаткова спеціалізація з основ підприємництва.

Результати дослідження обговорювалися і знайшли схвалення на семи міжнародних науково-практичних конференціях, а також на всеукраїнських конференціях, науково-методичних семінарах університету, де здійснювалося підготовка дисертаційного дослідження.

Відповідає вимогам формалізована сторона щодо кількості публікацій у фахових виданнях, а також у міжнародних науко метричних, що загалом становить 12 публікацій.

Дисертація за структурою та змістовим наповненням відповідає чинним вимогам. В авторефераті викладені основні положення дисертації і між їх змістами є чітка відповідність.

Детальне ознайомлення з текстом дисертації М.Ю.Ляшенко дає підстави стверджувати, що підхід дисертанта до розробки системи формування фахової компетентності з основ підприємництва у майбутніх учителів технологій має належний рівень обґрунтованості. Наукові положення, висновки та рекомендації сформульовані у дисертації у загальноприйнятій формі і не викликає заперечень.

Теоретичною основою дослідження є системний та функціональний аналіз, порівняння, моделювання, класифікація, систематизація і узагальнення. А також використання нормативних державних документів щодо розвитку вищої педагогічної освіти.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

У вступі представлено обґрунтування актуальності, коректно сформульований науковий апарат, логічно окреслено систему використаної в роботі дослідницьких методів.

У першому розділі **«Теоретичні засади формування фахової компетентності з основ підприємництва»** здійснений аналітичний огляд літературних джерел щодо наукових основ формування фахової компетентності з основ підприємництва вчителів технологій. Досліджено процес становлення компетентісного підходу у професійній підготовці вчителів, унаслідок чого виділено фахову компетентність з основ підприємництва вчителів технологій.

М.Ю. Ляшенко на основі аналізу численних поглядів учених-педагогів на проблему компетентісного підходу в освіті фахову компетентність з основ підприємництва розглядає в роботі як інтегральна якість особистості, що включає професійно ціннісну мотивацію, підприємницькі знання та вміння, а також підприємницькі якості особистості, що відбиває її готовність і спосіб ефективно здійснювати педагогічну діяльність при вирішенні підприємницьких завдань у сучасних умовах.

У другому розділі **«Методика формування фахової компетентності з основ підприємництва у майбутніх учителів технологій»** представлено науково обгрунтовану і розроблену технологію формування фахової компетентності з основ підприємництва в майбутніх учителів технологій, яка схематично представлена у вигляді моделі.

Структуру розробленої моделі утворюють такі блоки: методологічно-цільовий, організаційно-технологічний та результативний, які між собою взаємопов'язані та взаємодоповнювальні.

В основу моделі покладено поєднання традиційних принципів навчання (науковості; свідомості навчання; активності та самостійності; наочності навчання; ґрунтовності; принцип зв'язку навчання з практичною діяльністю, реаліями життя) та інноваційних (інтенсифікація навчання, інтерактивне навчання, інноваційна наочність, креативний розвиток).

Виявлено та обґрунтовано психолого-педагогічні умови навчання: мотивація студентів до навчання; оновлення змісту фахової підготовки майбутніх учителів технологій через упровадження спецкурсу «Основи підприємництва»; кваліфікація викладача; навчально-методичне забезпечення; інформаційно-технічне забезпечення; співробітництво з виробництвом і бізнесом; рефлексія.

Для визначення рівня сформованості фахової компетентності з основ підприємництва у майбутніх учителів технологій визначені та науково обґрунтовані критерії оцінювання: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-практичний, творчий, а також для кількісної оцінки визначені рівні сформованості.

Дисертантка для моніторингу результатів навчання та встановлення рівня сформованості компетентності розроблено анкети, опитувальник, тестові завдання для поточного та підсумкового контролю для використання в середовищі MOODLE, лабораторні роботи з використанням програмного забезпечення «Парус Підприємство. Менеджмент та маркетинг», модульні

контрольні роботи, використовувалася Європейська рамка підприємницької компетентності «EntreComp».

У розділі третьому **«Експериментально-дослідна перевірка ефективності формування фахової компетентності з основ підприємництва в майбутніх учителів технологій»** розкрито методику організації і проведення експериментально-дослідної роботи; узагальнено результати педагогічного експерименту.

Дослідно-експериментальна робота охопила великий обсяг студентів на базі шести вищих навчальних закладів, де проводився педагогічний експеримент.

Експериментальна робота підтвердила ефективність запропонованих педагогічних умов, які забезпечують більш високі показники, порівняно з існуючими, формування фахової компетентності з основ підприємництва майбутніх учителів технологій. Розроблено навчально-методичний інструментарій реалізації педагогічних умов цього формування.

Це автор дисертації підтверджує результатами динамікою зростання високого рівня сформованості підприємницької компетентності у студентів експериментальних груп становила 11,90%, а достатнього рівня – 13,10%, а це, своєю чергою, супроводжувалося зменшенням відсотка студентів із середнім та низьким рівнями в експериментальних групах порівняно з контрольними.

Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, наукове та практичне значення одержаних результатів, наведемо наступні побажання та зауваження, що виникли в процесі її аналізу:

1. Загалом позитивно оцінюючи аналітичний огляд наукових джерел щодо формування фахової компетентності з основ підприємництва у вчителів технологій автор зосередила переважно увагу на вітчизняному досвіді та країн близького зарубіжжя, а обмежено представлені такі дослідження і

переважно прикладного характеру багатьох Європейських країн, Сполучених штатів та Азіатських країн (Китай, Японія).

2. У розробленій процесуальній моделі адаптації чинної системи підготовки вчителів трудового навчання і технологій до сучасної стандартизації (ст. 68 дисертації) не зовсім зрозумілим є статус магістра академічного рівня. І не вимальована перспектива подальшого професійного зростання магістрів для здобуття наукового ступеня доктора філософії.

3. Дисертація значно виграла, коли б автор представила в повному обсязі динаміку розвитку економіки для кожної із галузей, виокремила перспективні для зростання економічного потенціалу України, щоб дало прив'язку змісту навчальних програм конкретно до цих галузей. В дисертації автор обмежилась лише аналізом соціально-економічних умов в Україні.

4. В підрозділі 3.1. дисертації на сторінці 139 вказується, що до експериментальної роботи було залучено 248 студентів, але чомусь за полем зору залишилася участь в експерименті викладачів, учнів шкіл. Хоча фрагментарно ці речі були зроблені, але не мали системного характеру.

5. В дисертації зустрічається стилістичні та певні технічні огріхи.

Загалом, висловлені зауваження не ставлять під сумнів отримані наукові результати та повністю можуть бути виправленими у подальшій науковій роботі дисертанта.

Загальний висновок

Дисертаційна робота на тему «Формування фахової компетентності з основ підприємництва у майбутніх учителів технологій» виконана вперше і поглиблює існуючі знання педагогічної науки, а саме є суттєвим внеском до теорії та методики технологічної освіти.

Дисертація є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливу наукову проблему, яка полягає у

професійній підготовці майбутніх учителів технологій у вищих навчальних закладах.

Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам до кандидатських дисертацій.

Зазначене дає підстави вважати, що дисертаційна робота на тему «Формування фахової компетентності з основ підприємництва у майбутніх учителів технологій», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її автор – Марина Юріївна Ляшенко - заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 - теорія та методика навчання технологій.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,

доктор економічних наук, професор,

ректор Українсько-американського

гуманітарного інститут «Вісконський

міжнародний університет (США) в Україні»

07 червня 2017 року

О.О. Романовський

Згідно доктор педагогічних наук, доктор економічних наук, професор Романовський О.О., засвідчую.
Зав. відділу кадрів [підпис] Г.З. [підпис]

